

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสื่อสารทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญมากในระบบการปกครองของทุกประเทศ ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญสำคัญ ประชาชนมีโอกาสในการแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ความคิดเห็นดังกล่าวสามารถนำมาพิจารณาเป็นนโยบายเพื่อเป็นการช่วยภาครัฐในการตัดสินใจ นอกจากนี้ที่ทุกภาคส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และมีสิทธิในการสื่อสารทางการเมืองแล้วประชาชนควรมีสิทธิในการรับรู้ข่าวสารที่แท้จริงโดยปราศจากการแทรกแซง ซึ่งปัญหาที่เกิดจากการสื่อสารทางการเมืองไทยมีหลายประการ เช่น ปัญหาการครอบงำสื่อ ปัญหาการสื่อสารทางการเมืองปัญหาด้านบุคลากรที่ทำหน้าที่สื่อมวลชน ประชาชนควรมีอิสระเสรีในการเรื่องการรับรู้ข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

สถานการณ์สังคมและการเมืองไทยในปัจจุบัน สื่อเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังและมีอำนาจในการชี้นำความคิดทางการเมือง ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม ดังนั้นนักการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์จึงต้องการมีสื่อในครอบครอง เพื่อเป็นเครื่องมือเพิ่มช่องทางในการสร้างความรู้ความเข้าใจและส่งสารไปถึงประชาชน จะเห็นได้ว่าอิทธิพลของการสื่อสารมวลชนในการสื่อสารทางการเมืองที่กระทำผ่านการประชาสัมพันธ์และการโฆษณาชวนเชื่อก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมหลายประการ เช่น ก่อให้เกิดกระแสความเกลียดชังฝ่ายตรงข้าม ปลุกระดมก่อให้เกิดการชุมนุมและการเคลื่อนไหวทางการเมือง

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการสื่อสารทางการเมือง โดยเทคโนโลยีดังกล่าวได้เพิ่มช่องทางการสื่อสาร ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลของผู้รับสารและผู้ส่งสาร ทำให้เกิดรูปแบบใหม่ของการสื่อสารทางการเมือง โดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิทยุ/โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม การส่งข้อความสั้นผ่านโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต เว็บบล็อก รวมไปถึงการใช้เว็บไซต์เครือข่ายทางสังคม Facebook, Hi5, Twitter ซึ่งสื่อใหม่เหล่านี้เป็นการเปลี่ยนผ่านจากการสื่อสารทางเดียวเป็นการสื่อสารแบบสองทาง โดยรัฐบาลไม่ได้เป็นผู้ส่งสารแต่เพียงผู้เดียวอีกต่อไป ประชาชนหรือผู้รับสารก็สามารถมีบทบาทตอบโต้แสดงความคิดเห็นไปยังรัฐบาลโดยได้โดยตรงอีกด้วย

ตรวจสอบ และร่วมกันตัดสินใจของภาคประชาชนมากขึ้น ซึ่งถือเป็นการเปิดโอกาสทางการสื่อสารทางการเมืองให้มีเสรีภาพมากกว่าสื่อเก่า ทั้งยังเปิดโอกาสบุคคลทั่วไปสามารถเป็นเจ้าของหน้าเว็บหรือหน้าโปรไฟล์ เพื่อสร้างข้อมูลข่าวสารได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการให้อำนาจกับปัจเจกบุคคลให้เป็นได้ทั้งผู้สร้างสาร ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและคนทั่วไปได้อย่างหลากหลาย แสดงข่าวสารพร้อมทั้งแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร ของผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน นอกจากนี้ยังสามารถโต้ตอบกันทางความคิดได้อย่างสะดวก ที่สำคัญที่สุดคือมีรูปแบบการใช้งานง่ายและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด จึงทำให้เกิดความนิยมในการใช้เว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมกันอย่างแพร่หลาย ด้วยประโยชน์ของเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมนี้เอง จึงทำให้กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ โดยเฉพาะนักการเมือง ผู้นำทางการเมืองใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการเมือง เพราะเล็งเห็นถึงประโยชน์และอำนาจของเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมและหันมาใช้เว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมในการสื่อสารทางการเมือง ในลักษณะต่างๆ เช่น การประชาสัมพันธ์นักการเมือง วิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ซึ่งสิ่งที่ตัวกลุ่มผลประโยชน์ได้ทำการสื่อสารทางการเมืองออกมาผ่านเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นและความเชื่อของคนทั่วไปและทำให้คนในสังคมเกิดความสนใจเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมมากขึ้นตามไปด้วย

เว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมออนไลน์ได้กลายมาเป็นสื่อ/พื้นที่ใหม่ ที่ใช้ในการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มที่มีอุดมการณ์และจุดยืนทางความคิดเห็นทางการเมืองร่วมกัน เช่น hi5 ของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ, hi5 ของกลุ่มคนเสื้อแดง, hi5 ของกลุ่มพันธมิตร นอกจากนี้เว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมยังช่วยลดช่องว่างของการสื่อสารทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสื่อเก่า เช่น วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ แล้วเปิดพื้นที่ในการสื่อสารสองทางแบบ Interactive ทำให้เกิดการตอบโต้กันขึ้น ส่งต่อ ข้อมูล ให้ออกไป รวมกลุ่มคนที่สนใจในเรื่องเดียวกันให้มาอยู่ด้วยกัน นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดเสรีภาพในการเลือกรับส่งข่าวสาร เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถสร้างเครือข่ายการสื่อสารเป็นของตัวเองอีกด้วย

เป้าหมายในการสื่อสารที่เป็นประเด็นสำคัญของการรวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่าย คือ ความต้องการเผยแพร่อุดมการณ์ โดยการสร้างช่องทางของตนเองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนไว้ ในขณะที่สื่อมวลชนต้องแบ่งพื้นที่ให้กับอุดมการณ์และผลประโยชน์อันหลากหลาย ทำให้การเผยแพร่อุดมการณ์อาจถูกขัดขวางจากการดำเนินงานตามหน้าที่ของสื่อมวลชน การสื่อสารผ่านเครือข่ายจึงทำให้อุดมการณ์ของกลุ่มสื่อสารมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และสามารถปฏิบัติการทางด้านเนื้อหาได้อย่างเต็มที่มากขึ้น เนื้อหาจึงเป็นส่วนสำคัญในการสื่อสารผ่านสมาชิก การ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการชักนำให้ผู้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ รวมถึงเป็นการแสดงตนว่าเป็นผู้มีอุดมการณ์เดียวกัน

จึงเป็นที่มาของการศึกษาถึงรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองไทยผ่านเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมอย่างไรบ้าง โดยดูจากลักษณะการสื่อสารทางการเมืองในเว็บว่ามีรูปแบบและวัตถุประสงค์อย่างไร และเอื้ออำนวยในการสื่อสารทางการเมืองอย่างไร

คำถามวิจัย

1. นักการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในประเทศไทยมีการสื่อสารทางการเมืองผ่านเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมอย่างไร
2. เว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมมีลักษณะทางเทคโนโลยีที่เอื้ออำนวยและเป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารทางการเมืองอย่างไร

แนวคิด/ทฤษฎีที่ใช้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อใหม่เว็บไซต์เครือข่ายทางสังคม Social networking
2. แนวคิดการสื่อสารทางการเมืองและการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล
3. ประชาธิปไตยอิเล็กทรอนิกส์
4. แนวคิดเรื่องกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง
5. แนวความคิดการชวนเชื่อ
6. แนวคิดพื้นที่สาธารณะและแนวคิดพื้นที่สาธารณะออนไลน์

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อค้นหา วัตถุประสงค์ รูปแบบของการสื่อสารของนักการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองไทยผ่านเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองไทย ผ่านเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมผ่านหน้าวอลล์ หรือ โปรไฟล์ ของเว็บไซต์ hi5 facebook และ twitter ระหว่าง 3 สิงหาคมพ.ศ. 2552 - 28 กุมภาพันธ์ 2553

การเมือง โดยเลือกศึกษาเว็บไซต์ดังกล่าวของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มที่มีผลประโยชน์ทาง
ที่เกี่ยวข้องโดยแยกออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

- ผู้นำทางการเมือง : นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ, พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร
- นักการเมือง : สราจิต วงศ์หนองเตย, กรณ์ จาติกวณิช, นพดล ปัทมะ, จาตุรนต์ ฉายแสง
- กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง : พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พันธมิตร),

ประชาธิปไตยและฝ่ายแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.)

1. ผู้นำทางการเมือง ซึ่งปรากฏเว็บไซต์เครือข่ายสังคมตามรายชื่อต่อไปนี้

✓ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

- <http://abhisitvejajiva.hi5.com>,
- <http://www.facebook.com/pages/Abhisit-Vejajiva/17171146143?v=wall>,
- https://twitter.com/PM_Abhisit

✓ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

- <http://www.facebook.com/thaksinlives?v=wall>
- <https://twitter.com/Thaksinlive>

2. นักการเมือง ซึ่งปรากฏเว็บไซต์เครือข่ายสังคมตามรายชื่อต่อไปนี้

✓ สราจิต วงศ์หนองเตย

- <http://www.facebook.com/pages/Satit-Vongnongteay/118357939592?v=wall>
- <http://twitter.com/SatitTrang>

✓ กรณ์ จาติกวณิช

- <http://www.facebook.com/pages/Korn-Chatikavanij/71254499739?v=wall>
- <http://twitter.com/KornDemocrat>

✓ นพดล ปัทมะ

- <http://www.facebook.com/thaksinlives?v=wall#/profile.php?id=1148477851&ref=ts>

✓ จาตุรนต์ ฉายแสง

- <http://twitter.com/CHATURON>

3.กลุ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองซึ่งรวมถึง กลุ่มคนที่รวมตัวกันเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเสนอข้อเรียกร้องต่างๆ ซึ่งปรากฏเว็บไซต์เครือข่ายสังคมตามรายชื่อต่อไปนี้

✓ พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พันธมิตร)

○ พันธมิตร [HI5People's Alliance for Democracy PAD] :

<http://siamsq.hi5.com>

✓ ประชาธิปไตยและฝ่ายแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.)

○ นปช. [HI5 CENTER UDD Hi5นปช United Front of Democracy against

Dictatorship]: <http://hi5udd.hi5.com>

นิยามศัพท์

1. การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง รูปแบบและวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทรรศนะ และความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆทางการเมือง
2. นักการเมือง หมายถึง ผู้นำทางการเมือง นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ, พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และผู้ที่มีตำแหน่งในฐานะทางการเมือง สานิต วงศ์หนองเตย, กรณ์ จาติกวณิช, นพดล ปัทมะ, จาตุรนต์ ฉายแสง
3. กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง หมายถึง กลุ่มคนที่รวมตัวกันเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเสนอข้อเรียกร้องต่างๆ ได้แก่ กลุ่มพันธมิตร และ กลุ่มนปช.
4. เว็บไซต์เครือข่ายทางสังคม (Social networking website) หมายถึง เว็บไซต์เครือข่ายทางสังคม Hi5 ,Facebook และ Twitter ของนักการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองที่ใช้ในการสื่อสารทางการเมือง